

نظم پرور

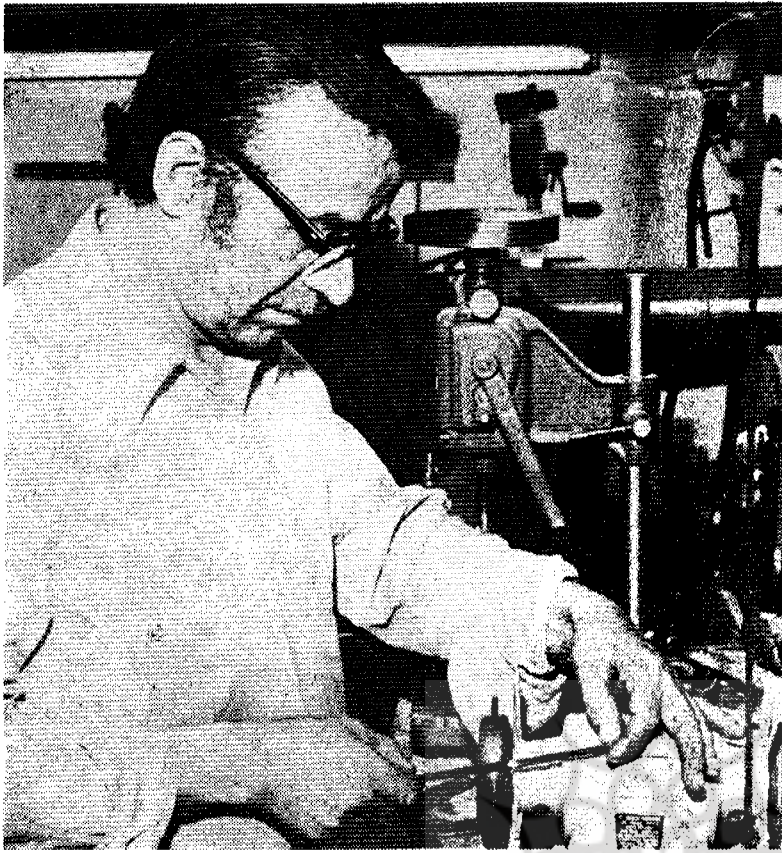
خسر و زعیمی

داشته و مرکز آن در قرن اخیر شهرستان زنجان بوده است. شهرستان مزبور تا زمان ما نیز اهمیت خود را حفظ کرده است. از انواع چاقوهای کار دست زنجان نوع قلمتراش آن معروفتر و مرغوبتر است و هر زمان که در هنر خوشنویسی پیشرفتی حاصل میشد این صنعت رونق بیشتری بخود میگرفت. زنجان قلمتراش سازهای معروفی داشته و دارد و در حال حاضر معروفترین آنها ابوالفضل نظم پرور است. وی ابتدا در زنجان بکار تعمیر اسلحه (تفنگ شکاری و اسلحه کمبری) اشتغال داشت. از بیست سالگی صنعت چاقوسازی را نزد استاد فتحعلی زنجانی آموخت و در مدت دو سال در این فن استاد شد و انواع چاقوهای شکاری و جیبی را میساخت و در ۲۵ سالگی به تهران آمد و اولین قلمتراش سفارشی را برای مرحوم کیمیا قلم ساخت و همین قلمتراش که با کیفیت بسیار خوبی ساخته شده بود باعث معروفیت وی شد. هنرمندان خوشنویس

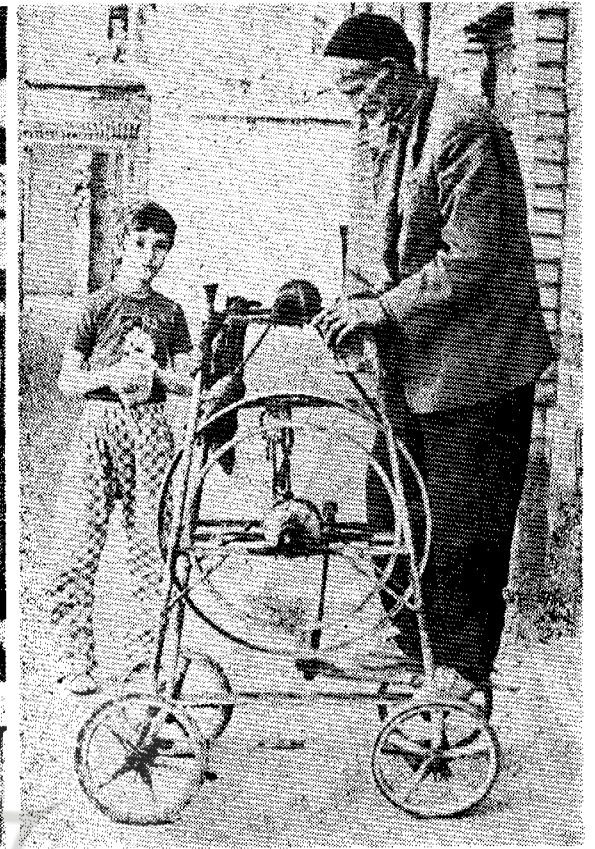
از زمانهای بسیار قدیم صنعت چاقوسازی در ایران رواج داشته است. زیرا ایرانیان معتقد بودند که همواره یک آلت برنده و وسایل تهیه آتش را همراه داشته باشند. در قدیم برای روشن کردن آتش از دو قطعه سنگ آتشزنه (سنگ چخماق) استفاده میکردند و سنگ کوارتز را پس از صیقل دادن جهت بریدن اشیاء مورد استفاده قرار میدادند. قطعه سنگ کوارتزی که در تصویر شماره ۱ دیده میشود از کلکسیون نگارنده است و متعلق به حدود هفت هزار سال پیش بوده و در تپه سیلک کاشان یافت شده است. این سنگ به طرز بسیار دقیقی صیقل داده شده و درازای آن ۴۶، عرض آن ۱۰ و حداکثر ضخامت آن ۵ میلیمتر میباشد. سنگ مزبور دارای لبه بسیار تیز و بژاست و براحتی گوشت، چوب و سایر اشیاء را می‌برد و شیشه را خط می‌اندازد. بطور خلاصه صنعت چاقوسازی همواره در ایران رواج

چاقوی هفت هزار سال پیش
از سنگ کوارتز

سنگ سمباده برقی

سنگ سمباده پائی

بالعکس زیرا به فولاد لطمه وارد می‌آید و استقامتش کم میشود .

پس از آب دادن فولاد ، با سنگ سمباده^۲ ناهمواری‌های فولاد را از بین می‌برند و سپس با سنگ‌تیزکن معروف به «سنگ رومی» آنرا تیز کرده و صیقل میدهند . در شکل (۴) یک قلمتراش دوتیغه کار دست ابوالفضل نظم‌پرور دیده میشود .

دسته چاقو را معمولاً از شاخ گوزن ، استیل ، مسوار ،

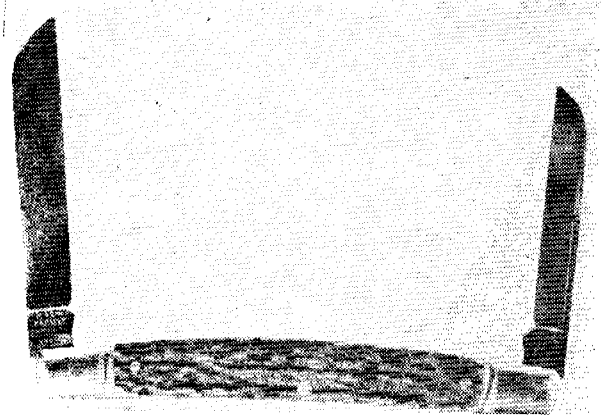
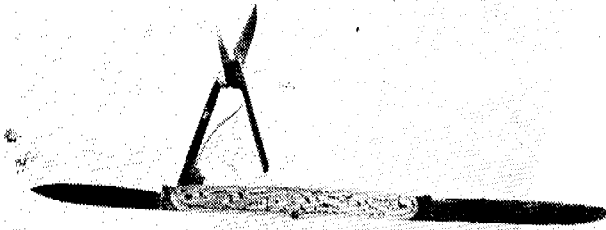
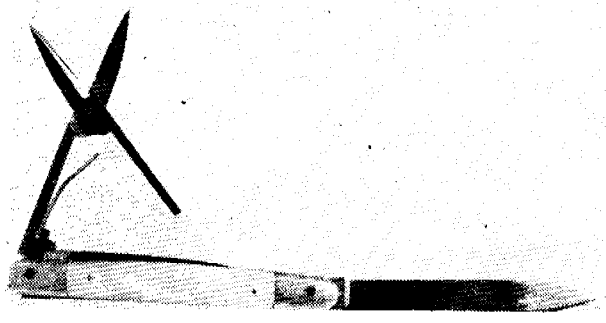
۱ - کوارتز یا در کوهی سنگی است بسیار سخت که سختی آن نه دهم و سختی الماس که سخت‌ترین سنگها است یک می باشد . کوارتز به رنگها و اسامی مختلف دیده شده است که یکی از انواع آن عقیق است که به رنگهای کهربائی - زرد - سفید - جگری - جگری مایل به سیاه و سبز دیده شده است .

۲ - سنگ سمباده را در گذشته در دستگاهی مانند شکل (۲) بکار می‌بردند و در حال حاضر نیز از این چاقوتیزکنها در شهرستانها و جنوب شهر تهران دیده میشوند ولی اخیراً نوع برقی آن مورد استفاده قرار میگیرد (شکل ۳) .

از اقصی نقاط کشور بوی مراجعه میکردند و در اندک مدتی شهرت وی بجائی رسید که از کشورهایی چون مصر و عراق سفارش قلمتراش می‌پذیرفت .

بعضی از کلکسیونرهای ایران انواع قلمتراش‌های نظم‌پرور را در اندازه‌های یک تیغه تا چهار تیغه جمع‌آوری کرده ، همراه با قلمتراش‌های ساخت کشورهای خارجی کلکسیونهای نفیسی را تشکیل داده‌اند .

نظم‌پرور میگوید که بیشتر قلمتراش‌سازان برای ساختن تیغه و فنر چاقو از فنر اتومبیل و یا فولادهای مشابه آن استفاده میکنند ولی او سوهان‌های نیکلسون و ماه‌نشان سوئدی را برای اینکار انتخاب مینماید ، باین ترتیب که ابتدا سوهان را در کوره سرخ کرده ، چکش کاری میکند و با روغن موتور اتومبیل قطعات مورد نظر را آب میدهد ، آب را باید کم و زیاد کرد و باصطلاح «عیار» کرد تا متعادل شود زیرا اگر آب زیاد داده شود تیغه چاقو در اندک زمانی «لب پر» و بصورت اره درمی‌آید و تیغه چه موقع آب دادن و چه موقع چکش کاری نباید بیش از اندازه سرخ و گداخته شود و یا

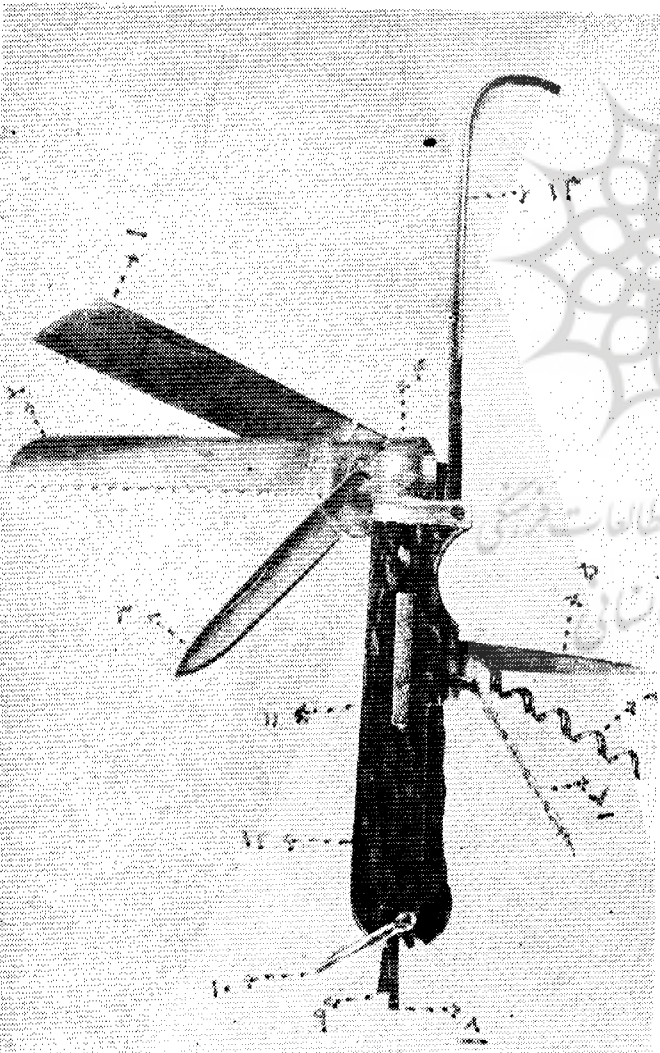

راست بالا : قلم تراش کار دست ابوالفضل نظم پرور

چپ بالا : قلم تراش دوتیغه با قیچی فولادی ساخت زنجان با دسته نقره

وسط : قلم تراش دوتیغه با قیچی فولادی ساخت زنجان با دسته صدف

پائین : چاقوی شکار راجرز ، ۱ و ۳ دوتیغه قلم تراش ۲ - اره برای بریدن استخوان معروف باره دندان سگی ۴ - آچار پیچ گوشتی ۵ - سه پهلوی ۶ - چوب پنبه کش ۷ - متر ۸ - موچین ۹ - سوزن و فتر مخصوص باز کردن پستانک تفنگهای قدیمی ۱۰ - مدبّر «حلقه آویز» ۱۱ - انیکت نام صاحب چاقو ۱۲ - دسته شاخ گوزن ۱۳ - حفاظ و پوشش شماره های ۷ و ۶ و ۵

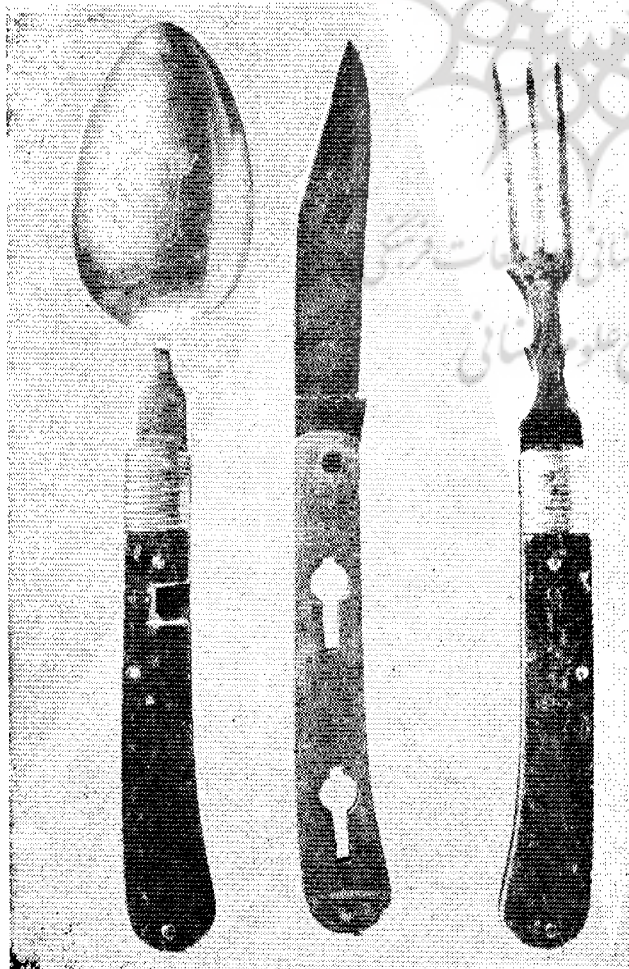
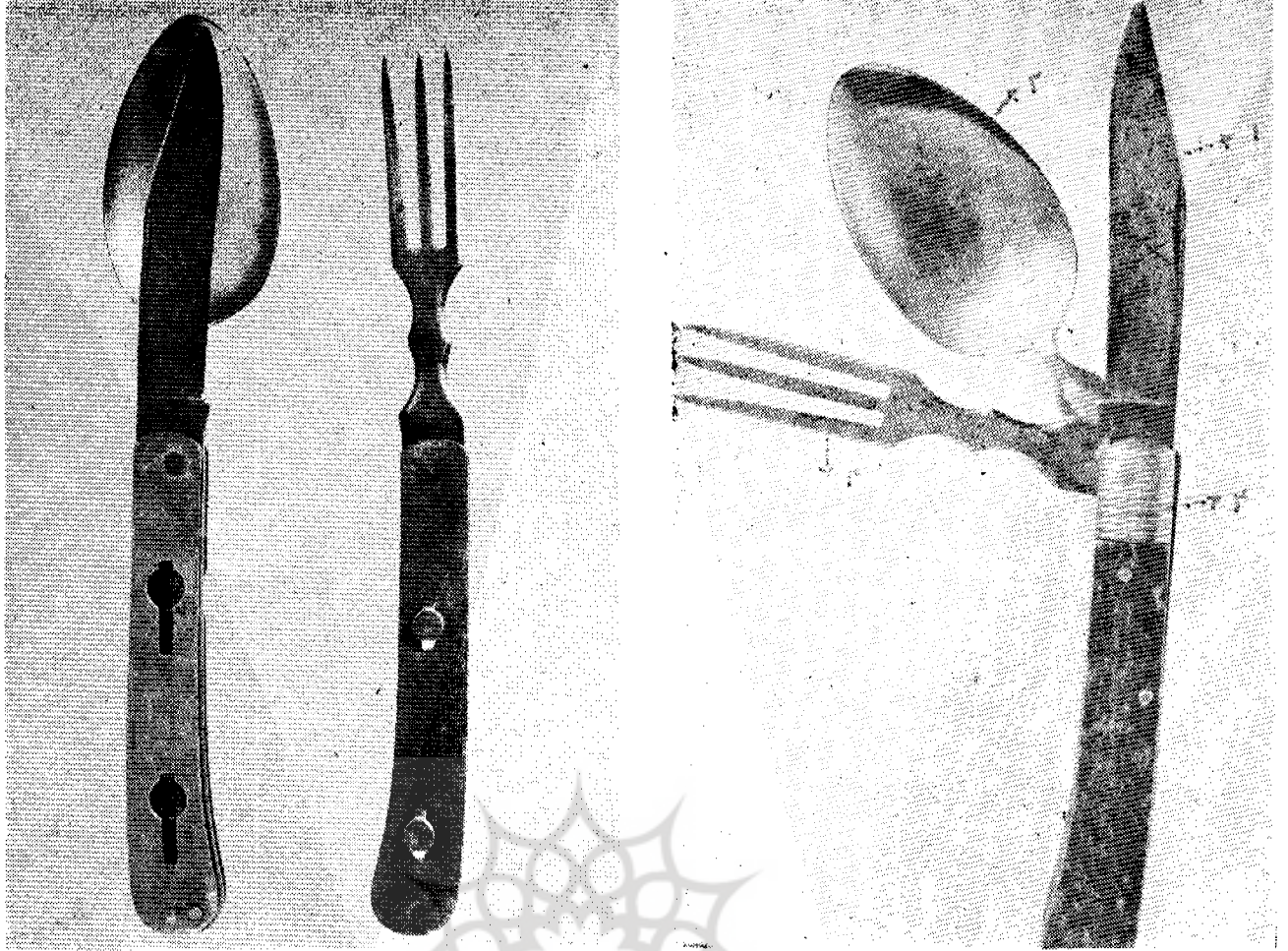
شاخ گاو میش و یا اخیراً از نوعی پلاستیک سخت میسازند . قلم تراش های سفارشی گاهی اوقات با دسته صدف (شکل ۵) یا نقره (شکل ۶) و یا عاج ساخته میشوند .

قلم تراش باید معمولاً دارای دوتیغه باشد که تیغه بزرگ آن برای تراشیدن قلم و بعبارت دیگر برای کارهای خشن بکار رود و تیغه کوچک آن برای پرداخت و قط زدن مورد استفاده قرار میگیرد .

برای اینکه لبه تیغه قلم تراش معیوب نشود در انتخاب قط زن باید دقت کرد . متداولترین قط زن ها از چوب شمشاد^۳ و نوعی خیزران تهیه میشود . بعضی از خطاطان زردپی گاو را گرفته به دو طرف یک تخته صاف می بندند ، زردپی پس از خشک شدن اگر با تیغ تیز روی آنرا بتراشند بصورت جسم شفافى مانند کهر با درمی آید که برای قط زدن بسیار مناسب است .

از بین قلم تراش های خارجی قلم تراش های ساخت انگلستان

از سایر قلم تراش ها معروفتر و ساخت کارخانه راجرز Rogers

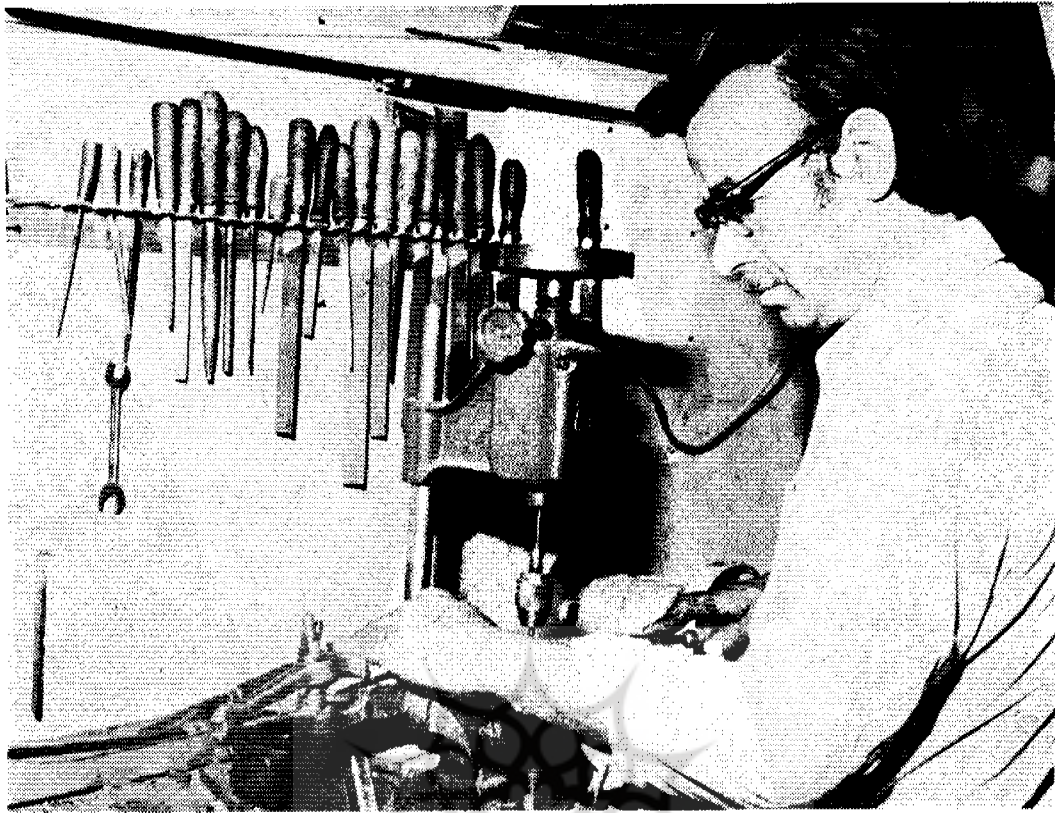

راست : يك چاقوی سفر ساخت کارخانجات راجرز که سه قطعه می شود

۱ - چاقو و کارد ۲ - قاشق ۳ - چنگال ۴ - بار بند چاقو

چپ بالا : چاقوی مسافرت کارخانه راجرز در حالیکه چنگال آن جدا شده است

پائین : چاقوی سفر ساخت کارخانجات راجرز بصورت تفکیک و آماده استفاده

ابوالفضل نظم‌پرور در حال ساختن دسته چاقو در کارگاه

و استادی تهیه کرده‌اند و همچنین از سرویس شهرستانهای روزنامه اطلاعات که عکس مربوط به چاقوتیزکن شهرستانی را در اختیارم قرار داده‌اند نهایت سپاسگزارم .

۳ - چوب شمشاد را از شمال ایران می‌آورند این چوب دارای رنگ زرد روشن بوده و بعلت نداشتن رگ و ریشه زیاد در گذشته از آن انواع قاشق چوبی - شانه وغیره ساخته میشد . درخت شمشاد را در شمال ایران تحت عنوان « کیش » میشناسند .

۴ - بگمان نگارنده چون سنگهای چاقوتیزکنی را در قدیم از روم می‌آورده‌اند این سنگها معروف به سنگ رومی شده‌اند و در حال حاضر نیز بهترین سنگهای تیزکن درایتالیا استخراج و ساخته میشود ولی در خراسان نیز یکی از انواع بسیار خوب آن استخراج میشود که آنهم معروف به سنگ رومی خراسان است !

این سنگها در الوان سبز - زرد مایل به سفید - قرمز - آجری و رنگهای دیگر دیده شده است .

آن بیش از سایر انواع آن علاقمند داشته است و بهترین انواع قلمتراش کارخانه راجرز دارای دومارک بشرح ذیل میباشد.

و نوع مرغوبتر آن دارای مارک: To His Majesty

Rogers cutler's to, Her Majesty Patent

است. کارخانه مزبور در شهر شفیلد (Sheffield) انگلستان بوده است .

انواع چاقوهای ساخت کارخانجات راجرز که در حدود یکصدسال قدمت دارد به قیمتهای گزاف خریداری میشود . از انواع قلمتراشهای دیگر ساخت خارجه که در ایران معمول و مورد توجه است قلمتراشهای کارخانجات زیبای ، سولین‌جرو و دومرغ‌نشان آلمان میباشد .

از اداره عکاسی وزارت فرهنگ و هنر که عکسهای مربوط به چاقو و قلمتراشهای کلکسیون شخصی نگارنده را در نهایت مهارت